

# BOOK REVIEWS

## COMPTES RENDUS

### RECENZII

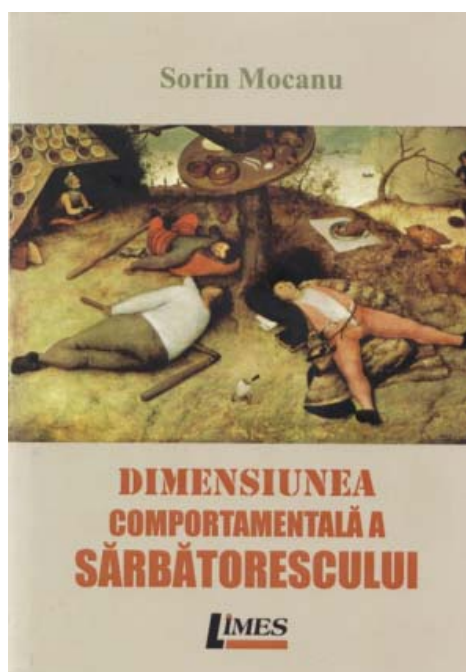
**Sorin Mocanu (2022). *Dimensiunea comportamentală a sărbătoreșului*. Florești: Editura Limes, 418 p.**

ANDREI VICTOR COJOCARU

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași  
catalin.m.constantinescu@gmail.com

Consistentul studiu semnat de Sorin Mocanu și publicat la Editura Limes, în colecția „Eseuri”, ne propune o serie de (re)interpretări ale unor comportamente din sfera aceluși „interval temporal care separă două durate finite, un interval mort pentru muncă, dar viu pentru a face altceva, complet diferit” (386) – după cum afirmă autorul. În aparență, avem de-a face cu fapte sociale arhicunoscute, dar, după parcurgerea prezentului volum, ne amintim că lucrurile pe care toată lumea crede că le înțelege sunt cele mai des supuse riscului unei neînțelegeri colective. Dat fiind că nu de puține ori, inclusiv în realitatea socială a secolului al XXI-lea, expresii de tipul lui „se zice că” înlocuiesc cu succes înțelegerea obiectivă, lectura cărții poate deschide calea cunoașterii obiective asupra sărbătoreșului.

*Dimensiunea comportamentală a sărbătoreșului* se adresează, cu precădere, specialiștilor în studiul antropologiei culturale sau al sociologiei mulțimilor. Totuși, volumul poate fi de un real folos oricărui cititor interesat de subiect, cu atât mai mult cu cât tratează probleme care ne privesc – direct – pe noi toți. Având la bază o excelentă teză de doctorat, nu este de mirare că bibliografia este foarte consistentă și bine utilizată. De apreciat este și dialogul între discipline, care face posibilă analiza obiectului de studiu din multiple perspective – fiecare dintre ele fiind, totuși, focalizată spre acea teorie a sărbătorii care depășește formele sale exterioare de manifestare și tinde către descoperirea „structurilor fundamentale identice ce se ascund sub varietatea de manifestări sărbătorești” (8).



În plus, lectura este înlesnită și de absența hiperdescriptivismului etnografic sau a excesivelor interpretări simbolice.

La întrebarea „ce este sărbătoarea astăzi?” autorul oferă un răspuns detaliat încă din introducere: „Este o practică colectivă ambivalentă (implicând sobrietate sau veselie, solemnitate sau petrecere, obligație sau divertisment) ce include actori, comportamente, podoabe, spații și un timp specific, toate putând deveni obiecte de studiu” (8) – și, într-adevăr, ele sunt analizate contextual în capitole ulterioare.

Volumul este structurat în trei părți majore, precedate de o introducere și urmate de concluzii, referințele bibliografice și un extensiv

indice de nume. Prima parte („Direcțiile clasice de cercetare ale fenomenului sărbătoresc”) răspunde promisiunii titlului. În primă instanță este adusă în discuție abordarea sociologică, reprezentată de Émile Durkheim și H. Hubert. Ulterior, este amintită direcția sociologic-filosofică (specifică lui Roger Caillois și Jean Duvignaud) – completată de direcția antropologic-filosofică a lui René Girard și de direcția psihanalitică propusă de Sigmund Freud. Din seria perspectivelor amintite nu avea cum să lipsească cea teologică, detaliată de Josef Pieper. Lista se încheie cu numele lui Rudolf Otto și Mircea Eliade, fiind detaliate și direcțiile fenomenologică și cea hermeneutică.

A doua parte („Practică colectivă”) are în vedere descrierea amplă a ideii de sărbătoare – care pornește de la o „sărbătoare esență” sau de la un „model unic” (184-194). Cu acest prilej, este subliniată construirea contrastelor care fac posibilă acea „deviere de la normă” pe care se bazează reușita unei sărbători. Problema precedentă reține atenția cititorilor și în capitolele intitulate „Instituirea diferenței” (203-206) și „Genul mixt al sărbătorii” (207-219). Mai apoi, autorul răspunde la o serie de întrebări („Ce se sărbătorește?” și „Cum se sărbătorește?”) pe parcursul a două secțiuni care înlesnesc corelația dezvoltată ulterior între ideea de „sărbătoare”, cea de „celebrare” și cea de „perioadă interstițială”. Totuși, celebrarea ideală către care (ni „se spune că”) trebuie să tindem este confruntată de realitatea concretului – apărând un motiv al dublului sărbătorii, analizat prin raportare la exemple care oscilează între obiceiurile „păgâne” (cântece și dansuri vulgare, jocuri riscante apărute pe fondul exceselor bahice etc.) și cele „oficializate” (deci, acceptate și încurajate de autoritatea care este în măsură să decidă ce este mai bine pentru colectivitatea pe care o reprezintă) sau chiar „religioase”. Înainte de a face tranziția către capitolul dedicat „Funcției expresive a sărbătorii”, autorul notează că:

„În mod firesc, următorul pas al controlului total a fost aducerea acestor sărbători [*păgâne* n.n.] în biserică și valorizarea lor exclusiv prin ceremonialul religios” (253). Capitolul II din partea a doua este axat și pe asocierea dintre ideea reînținerii la Vârsta de Aur și motivația de a sărbători – cu o detaliere a aspectului alimentar (care va reține atenția cititorilor și în alte capitole).

În a treia parte („Elemente fundamentale ale sărbătorii”), autorul pornește de la studiul timpului și locului specific sărbătoreșcului (care este, în mod obligatoriu, îmbelșugat) pentru a ajunge la cea mai incitantă parte, dedicată comportamentelor tipice, situate la granița dintre risipă și exces. Ca exemplu deosebit de grăitor, este amintită țara Coccagne: idealul, prin excelență, al belșugului alimentar în care totul este de mâncare (și nu orice fel de mâncare, ci una gustoasă).

Prin medierea tezelor expuse de autor ne putem explica și rolul „deviațiilor de la normă” pe care o colectivitate alege (sau este constrânsă?) să le susțină – uneori, chiar cu asupra de măsură – pe parcursul diverselor sărbători. De altfel, Sorin Mocanu ne asigură că „toate deviațiile de la normă rămân în interstițiul sărbătoresc” (386) și, prin urmare, nu trebuie să ne îngrijorăm că ar putea reprezenta un pericol pe termen lung pentru buna funcționare a societății, ba dimpotrivă. Sărbătoarea este necesară și mult așteptată ocazie de a „încălca” (tot prin *conformare* la un alt timp de comportament) normele cotidianului. Deși sărbătoreșcul este (și trebuie să fie!) un cadru diametral opus celui din restul intervalelor calendarului, timpul sărbătorii apare într-un punct clar reprezentat în calendar. Iar el vine exact la momentul „cuenit” pentru a echilibra monotonia vieții cotidiene, dar și pentru a asigura sentimentul de securitate (asociat recurențelor bine-cunoscute). Astfel, între granițe cronologice fixate în prealabil, temporarul haos social este unul pe deplin acceptat și, într-un mod aparent paradoxal, chiar controlat.

## **AIC**

În concluzie, cartea lui Sorin Mocanu reprezintă (și) o posibilitate de a înțelege mult mai bine o serie de comportamente pe care, majoritatea dintre noi, le considerăm „firești” sau „tradiționale” – etichete care tind să înlocuiască efortul unei înțelegeri obiective a faptelor.